

PASTILKA DORI SHAKLLARINING FARMATSEVTIK AHAMIYATI VA STANDARTLASHTIRISH JARAYONLARI

Bekanov Bobur Zafarovich — Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti talabasi

Mardonova Shoxista Rustam qizi Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti
talabasi

Narzullaeva Mexrangiz Azizxonovna — Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti
Farmatsevtik tashkilot kafedrasasi assistenti

Annotatsiya

Ushbu maqolada pastilka dori shakllarining farmatsevtik ahamiyati, turlari, afzalliklari hamda ularni standartlashtirish jarayonlari haqida soʻz yuritiladi. Pastilka dori shakllari ogʻiz orqali qabul qilinadigan va ogʻiz boʻshligʻida asta-sekin eriydigan qattiq dori shakllaridir. Ular faol moddalarning mahalliy yoki umumiy taʼsirini taʼminlaydi. Standartlashtirish jarayoni orqali pastilkalarning sifat koʻrsatkichlari, xavfsizligi va samaradorligi kafolatlanadi. Maqolada ishlab chiqarish jarayoniga qoʻyiladigan GMP talablari, fizik-kimyoviy, mikrobiologik nazorat va saqlash shartlari tahlil qilinadi.

Kalit soʻzlar:

Pastilka, , dori shakllari, farmatsevtika, standartlashtirish, GMP, sifat nazorati, antiseptik, vitamin, fitopreparat.

Farmatsevtika sohasida dori vositalarining dori shakli ularning taʼsir kuchi, qulayligi va xavfsizligini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Shulardan biri — **pastilka** boʻlib, u ogʻiz boʻshligʻida eriydigan, yoqimli taʼmli va mahalliy taʼsir koʻrsatuvchi dori shaklidir. Pastilka dori shakllari antiseptik, ogʻriq qoldiruvchi, yoʻtalga qarshi, vitaminli yoki fitopreparativ shakllarda ishlab chiqiladi.

Pastilkalar nafaqat ogʻiz boʻshligʻidagi kasalliklarni davolash, balki bemorlar uchun dori qabul qilishni qulaylashtirish maqsadida ham keng qoʻllaniladi.

Pastilka dori shakllarining farmatsevtik ahamiyati Pastilkalar og‘iz bo‘shlig‘ida asta-sekin eriydi va faol modda bevosita shilliq qavat orqali ta’sir ko‘rsatadi. Bu ularning quyidagi farmatsevtik afzalliklarini belgilaydi: **Mahalliy terapevtik ta’sir:** Faol modda og‘iz va tomoq shilliq qavatiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir qiladi (masalan, antiseptik yoki yallig‘lanishga qarshi ta’sir). **Qulaylik:** Suv bilan ichish talab qilinmaydi, istalgan joyda qabul qilish mumkin. **Yoqimli ta‘m:** Bolalar va kattalar uchun dori qabul qilishni osonlashtiradi. **Barqarorlik:** Qattiq dori shakllari sifatida saqlanish muddati nisbatan uzun bo‘ladi. **Pastilka dori shakllarining turlari**

1. **Oddiy (terapevtik) pastilkalar:** og‘riq qoldiruvchi, yallig‘lanishga qarshi yoki antiseptik moddalardan tashkil topadi.
2. **Antiseptik pastilkalar:** xlorheksidin, setilpiridiniy xlorid kabi bakteriyalarga qarshi moddalardan iborat.
3. **Yo‘talga qarshi pastilkalar:** mentol, fenol yoki o‘simlik ekstraktlari asosida tayyorlanadi.
4. **Vitaminli pastilkalar:** immunitetni mustahkamlovchi vitamin va minerallarni o‘z ichiga oladi.
5. **Fitopreparativ pastilkalar:** zanjabil, murch, evkalipt kabi o‘simlik ekstraktlariga asoslanadi.

Pastilkalarni standartlashtirish ularning sifatini, xavfsizligini va samaradorligini ta’minlashga qaratilgan muhim bosqichdir. Quyidagi jarayonlar bu sohada asosiy o‘rinni egallaydi:

1. **Tarkibni aniqlash:**
Har bir pastilka tarkibida faol modda va yordamchi moddalarning miqdori aniq belgilanishi zarur. Ularning tozaligi farmakopeya talablariga muvofiq bo‘lishi kerak.
2. **Ishlab chiqarish jarayoni nazorati:**
Ishlab chiqarish **GMP (Good Manufacturing Practice)** talablariga muvofiq

amalga oshiriladi. Aralashtirish, qoliplash, quritish bosqichlari qat'iy nazorat qilinadi.

3. **Fizik-kimyoviy xususiyatlarni baholash:**

Og'irlik, qattqlik, rang, erish tezligi va faol moddaning bir xilda taqsimlanishi kimyoviy tahlil orqali baholanadi.

4. **Mikrobiologik nazorat:**

Pastilkalar zararli bakteriyalar yoki zamburug'lardan holi bo'lishi kerak. Saqlash sharoitlari mikrobiologik ifloslanishning oldini oladi.

5. **Qadoqlash va yorliqlash:**

Qadoqlash materiali dorini namlik, yorug'lik va havo ta'siridan himoya qilishi kerak. Yorliqda mahsulot nomi, tarkibi, ishlab chiqaruvchi, ishlab chiqarilgan sana va yaroqlilik muddati ko'rsatiladi.

6. **Saqlash va yaroqlilik muddati:**

Harorat, namlik va yorug'lik sharoitlari belgilangan me'yorda bo'lishi lozim. Yaroqlilik muddati davomida dori o'z sifatini saqlab turishi kerak.

Standartlashtirishda ishtirok etuvchi tashkilotlar Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO) — xalqaro darajada dori sifatini nazorat qiluvchi me'yorlarni ishlab chiqadi. **Farmakopeyalar** (masalan, AQSh, Yevropa yoki O'zbekiston farmakopeyasi) — dorilarning sifat ko'rsatkichlarini belgilaydi. **Milliy nazorat organlari** — har bir davlatda dorilarni ro'yxatdan o'tkazish va sifat nazoratini amalga oshiradi.

Xulosa

Pastilka dori shakllari zamonaviy farmatsevtika amaliyotida keng qo'llaniladigan qulay, samarali va xavfsiz dori shakllaridan biridir. Ularning to'g'ri ishlab chiqilishi, standartlashtirilishi va nazorat qilinishi bemorlarga yuqori sifatli dori vositalarini yetkazib berishga xizmat qiladi. Pastilkalarni ishlab chiqarishda xalqaro standartlarga amal qilish, sifat nazorati tizimini takomillashtirish va

mahalliy xomashyolardan foydalanish farmatsevtika sanoatining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Health Organization. *Good Manufacturing Practices for Pharmaceutical Products*. WHO Guidelines, 2023.
2. United States Pharmacopeia (USP 47), Rockville, 2024.
3. European Pharmacopoeia, 11th Edition, Council of Europe, 2024.
4. Nazarov B., Turg'unov S. *Farmatsevtik texnologiya asoslari*. Toshkent: TTA nashriyoti, 2022.
5. Hamrayeva H., Muinova Z., Narzullaeva M. *Lozenge Dosage Forms*. American Journal of Applied Medical Science, 2025.
6. Azamatovna U. F., Sobirjonovna B. N. DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF PHARMACY ORGANIZATIONS: REGIONAL ASPECT //International Educators Conference. – 2025. – C. 123-129.
7. Sobirzhonovna B. N. et al. THE ROLE OF ASSORTMENT AND MERCHANDISING TO INCREASE SALES IN PHARMACY ORGANIZATIONS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – T. 3. – №. 1. – C. 120-128.
8. Sobirzhonovna B. N., Gayratovna A. H. STUDY OF THE INTERNAL PHARMACY CONTROL OF TREATMENT AND PREVENTION INSTITUTIONS AND IMPROVEMENT OF THE PROVISION OF MEDICINES AND PHARMACEUTICALS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – T. 3. – №. 1. – C. 129-136.
9. Sobirzhonovna B. N., Azamatovna U. F. DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE

COMPETITIVENESS OF PHARMACY ORGANIZATIONS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 112-119.

10. Sobirzhonovna B. N., Akbaraliyeva U. G. ANALYSIS OF WIDELY USED DRUGS AND THEIR BENEFITS IN THE TREATMENT OF BREAST CANCER IN SAMARQAND //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 105-111.

11. Sobirzhanovna B. N. New Aspects of Pathology and Norms of Matrix Metalloproteinases //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 3. – С. 34-37.

12. Aziz K., Burxon E., Azizkhanovna N. M. STANDARDIZATION OF IMMUNOMODULATORS, ALLERGENS AND ALLERGOIDS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 156-159.

13. Hilola H., Zilola M., Azizkhanovna N. M. LOZENGE DOSAGE FORMS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 127-130.

14. Sevaraxon A., Azizbek M., Azizkhanovna N. M. PERISHABLE AND NON-PERISHABLE MEDICINES AND QUALITY CONTROL //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 123-126.

15. Feride B., Abdumannon E., Azizkhanovna N. M. STANDARDIZATION AND QUALITY CONTROL OF EYE DROP DOSAGE FORMS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 119-120.

16. Jasurovich M. D., Azizkhanovna N. M. INTERESTING ANALYZES ABOUT RABBITS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 367-372.

17. Umida D., Bobur S., Azizkhanovna N. M. THE ROLE OF MINERAL WATERS IN MODERN MEDICINE //AMERICAN JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 139-145.
18. Mavsuma O S. A., O'tkir B. TOG'JAMBIL O'SIMLIGINING DORIVORLIK XUSUSIYTALARI //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – Т. 4. – №. 37. – С. 443-445.
19. Fayzullayevich D. S. et al. PHARMACOLOGICAL PROPERTIES OF LAGOXILUS //AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 620-622.
20. G'ulom qizi Samarkand O. M. et al. MORPHOFUNCTIONAL CHANGES IN THE STOMACH UNDER THE INFLUENCE OF FOOD DYES (E-171, E-173) AND THEIR CORRECTION //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 194-199.
21. Bazarova N. et al. Determination of the relationship between the polymorphic genes of metaloproteinases MMP9 (A-8202G) RS11697325 and the level of cystatin c in children with chronic nephritic syndrome //BIO Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 121. – С. 03011.